

Zaključak

Svećenik i političar Juraj Tomac rođen je 1866. godine u Molvama u Po-dravini. Otac mu se ženio dva puta, te je Juraj Tomac iz očeva drugog bra-ka imao dvojicu polubraće, Mihovila i Dragutina, koji su nakon stvaranja jugoslavenske države pristupili Starokatoličkoj Crkvi. Za razliku od njih, Juraj Tomac je ostao vjeran sin Katoličke Crkve. Zaređen je 1889. godine te je kao pravaš, a poslije i kao istaknuti član frankovačke Čiste stranke prava (Starčevićeve hrvatske stranke prava / Stranke prava / Hrvatske stranke pra-va), bio u nemilosti jugoslavenski orijentiranog crkvenog vrha Zagrebačke nadbiskupije. Zbog toga je dvadesetak godina lutao tom nadbiskupijom bez vlastite župe, kao kapelan ili upravitelj župe (Staro Čiče, Vrbovec, To-polovac, Bistra, Petrovina, Oborovo, Garešnica, Pakrac, Selnica, Pitomača, Ljubeščica, Sveti Ivan Žabno, Leskovac), da bi tek 1908. godine bio namje-šten za župnika u Čuntiću. Iduće godine, u vrijeme kratkotrajnog primi-canja njegove stranke milosti režima, Tomac je dobio nešto bolju službu u Vojnom Križu, mjestu u kojem je kao župnik ostao do smrti 1930. godine.

Nakon pravaškog raskola, 1895. godine, Tomac je pristupio franko-vačkoj Čistoj stranci prava. U toj stranci, koja je njegovala liberalne vrijed-nosti, Tomac je kao katolički svećenik djelovao s konzervativnog stajališta. Još u samom početku svoga aktivnog političkog djelovanja povezao se s frankovačkom radničkom organizacijom, koja je uz pravaško nacionalno načelo o viševjerski ustrojenoj hrvatskoj naciji, prihvaćala i konzervativno, katoličko socijalno učenje. Ubrzo je u stranci postao zadužen za radničko pitanje, da bi nešto poslije, snažnim prodorom Čiste stranke prava (Starče-vićeve hrvatske stranke prava) u hrvatsku provinciju, Tomac postao zadu-žen i za seljačko pitanje. Pritom je došao u sukob sa Stjepanom Radićem, koji je u to vrijeme pokušavao okupiti hrvatsko seljaštvo u svojoj stranačkoj organizaciji, utemeljenoj na drugačijim nacionalno-političkim osnovama nego što je to bila frankovačka stranka. Poslije, stvaranjem jugoslavenske države, ovaj sukob će prerasti u snažnu vezanost Jurja Tomca za Radića i njegove nacionalno-političke osnove.

U Tomčevu političkom djelovanju neki događaji mogu poslužiti kao referentne točke za objašnjenje njegove ličnosti. Primjerice, iz njegove pozi-tivne ocjene Prvog hrvatskog katoličkog kongresa održanoga 1900. godine, koji su nasuprot tomu u njegovoj stranci ocijenili kao sredstvo afirmacije njihovih političkih protivnika, vidljivo je da Tomac nije mogao biti pravi

politički radikal jer su ga previše sputavali obziri prema Katoličkoj Crkvi. Isto je vidljivo i iz njegova previše bliskog odnosa prema klerikalnoj grupi okupljenoj oko lista *Hrvatstvo*, koju su iz njegove stranke ocijenili kao neželjenu konkurenciju. Ako se ova njegova osobina, nedostatak istinskog radikalizma, vrijednosno ne može ocijeniti ni dobrom ni lošom, isti događaji iz druge perspektive pokazuju jednu njegovu nesumnjivo pozitivnu osobinu, a to je lojalnost. Iako se, dakle, u pitanjima koja su zadirala u odnos njegove stranke i Katoličke Crkve, sa stranačkim vrhom nije slagao, on svojoj stranci nikad nije okrenuo leđa. To nije učinio ni kada je u počecima postojanja jugoslavenske države nesumnjivo bio bliži Radiću i njegovim nacionalno-političkim stajalištima nego svojoj stranci, ni kada je zbog sukoba svoje stranke s Radićevom strankom postao izopćenik u vlastitoj župi. On je sve vrijeme svoj nesumnjivo velik ugled stavljaio u službu samo pravaštva. Doduše, pred kraj života prkosno je prekinuo veze sa svojom strankom, no ne zbog druge stranke ili druge ideje, nego zbog nanesene mu uvrede, te je to bio čin starijega čovjeka čiju vrijednost svijet više ne prepoznaje.

Iz knjiške perspektive, koja se iz udobnosti doma hrani tuđim junačkim djelima, pomanjkanje istinskog radikalizma u Tomca može se ocijeniti i negativno. U Tomca je uistinu bila neka oprezna i lukava crta, koja ga je sprječavala da poleti preblizu Suncu. Primjerice dva puta, tijekom Narodnog pokreta 1903. godine, te na razmeđu 1919. i 1920. godine, kada mu je nad glavom visjela opasnost od dugotrajnije robije, Tomac se znao prikazati janjetom, gotovo prijateljem režima koji je zapravo želio srušiti. Ovomu bi se moglo pridodati i njegovo distanciranje od seljačkog ustanka u Križu, u rujnu 1920. godine, koji je ocijenio pustolovinom. Ta je crta primjerice Vasu Bogdanova potaknula da zaključi kako je Tomac bio kukavica i oportunist. Međutim, Tomčev općenit životopis svjedoči da on nije bio ni kukavica ni oportunist, nego osoba koja je svoj život posvetila jednoj ideji, te joj je ostala vjerna iako su joj zbog toga životni uvjeti bili lošiji. Zato je to prije bila crta realista, koji zna da se ne živi samo od riječi Božje, nego i od kruha. Tomac je znao prepoznati ideal i vjerno ga, uz manja lutanja slijediti, no za njega, mislim, nije bio spreman izgorjeti.